

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
NO-0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/4755-

Dato
12. september 2025

Vedr. Statens pensjonsfond utlands investeringer

Jeg viser til brev 3. september 2025 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité. Under følger svar på komiteens oppfølgingsspørsmål.

1. Gitt de gjentatte advarslene fra FN, sivilsamfunnsorganisasjoner m.fl. om risikoen for at norske investeringer bidrar til folkerettsbrudd, har finansministeren foretatt seg noe utover de vanlige prosedyrene for forvaltning av fondet for å forsikre seg om at investeringene ikke strider med folkeretten?

I oppfølgingen av forvaltningen av pensjonsfondet har Finansdepartementet søkt å forsikre seg om at Norges Bank og Etikkrådet har økt aktsomhet og oppmerksomhet knyttet til den ulovlige okkupasjonen av Vestbredden og den folkerettsstridige krigføringen i Gaza. Jeg viser her blant annet til følgende:

2023:

- 13. desember: Trepartsmøte mellom Finansdepartementet, Norges Bank og Etikkrådet. Departementet viste til henvendelser om krigen i Gaza og at dette blir tatt på alvor, men også at det er en klar arbeidsdeling knyttet til enkeltinvesteringer. Etikkrådet viste til at de har sett på saker som involverer banker i Israel, og at rådet også ser på våpensalg og infrastruktur i tilknytning til bosettingene på Vestbredden.

2024:

- 30. januar: Kontaktmøte mellom Finansdepartementet og Etikkrådet. Rådet viste til at det har vært mye oppmerksomhet i 2023 om krig- og konfliktkriteriet, bl.a. knyttet til Gaza, og at de i 2024 vil fortsette å følge særlig med på selskaper med virksomhet bl.a. på Vestbredden. Etikkrådet pekte på at selskapene i porteføljen har et høyt aktsomhetskrav hvis de opererer i krig- og konfliktområder. For eventuell utelukkelse

- eller observasjon er det ikke tilstrekkelig at selskaper er til stede i regionene hvor det er konflikt, men selskapene må ha en mer direkte forbindelse til konfliktene.
- 27. juni: Finansdepartementet ber i brev Etikkrådet redegjøre for hvordan arbeidet med selskaper med tilknytning til okkuperte palestinske områder følges opp.
 - 29. august: Kvartalsmøte mellom Finansdepartementet og Norges Bank hvor departementet pekte på situasjonen i Gaza og Vestbredden og spurte hvordan banken følger opp forventningene i OECDs retningslinjer/UNGP om krav til økt aktsomhet for selskapene som har virksomhet i eller i tilknytning til slike konfliktområder, og om bankens forhåndsfiltrering fanger opp selskaper i denne type utfordrende markeder, for eksempel basert på FNs liste over selskaper med virksomhet i eller i tilknytning til israelske bosettinger på Vestbredden.
 - 30. august: Svarbrev fra Etikkrådet til Finansdepartementet. Departementet omtaler brevet i Meld. St. 1 (2024-2025) Nasjonalbudsjettet 2025.
 - 6. desember: Trepartsmøte mellom Finansdepartementet, Norges Bank og Etikkrådet hvor rådet orienterte om situasjonen på Vestbredden og Gaza. Selskaper som utvikler eller produserer våpen eller sentrale komponenter til våpen er allerede utelukket fra fondet. Etikkrådet jobber videre med å vurdere infrastrukturelskaper og deres tilknytning til normbruddene samt selskaper med virksomhet med mer indirekte tilknytning til normbruddene. Rådet ser også på selskaper med mer direkte tilknytning i form av for eksempel levering av anleggsmaskiner til bygging av ulovlige bosettinger. Departementet ba Norges Bank beskrive arbeidet med aktsomhetsvurderinger i konfliktområder, særlig med henblikk til konflikten mellom Israel og Palestina. Norges Bank fortalte at de har økt dialogen med selskaper i konfliktsoner om aktsomhetsvurderinger i tråd med internasjonale standarder.

2025:

- 30. januar: Kontaktmøte mellom Finansdepartementet og Etikkrådet hvor rådet gjorde rede for arbeidet med å vurdere selskaper opp mot etiske kriterier som berører krig og konflikt.
- 10. april: Meldingen om Statens pensjonsfond 2025 (Meld. St. 22 (2024-2025)) legges frem. I meldingen er det en særskilt omtale av etiske kriterier rettet mot selskaper med virksomhet i krig- og konfliktområder, og selskapers produksjon og salg av våpen.
- 2. mai: Finansdepartementet mottar brev (datert 30.april) fra FNs spesialrapportør for menneskerettighetssituasjonen i de okkuperte palestinske områdene, Francesca Albanese. Finansdepartementet følger opp brevet og ber Utenriksdepartementet i brev 9. mai om vurderinger av de folkerettslige problemstillingene som tas opp. Den 20. mai mottar finansministeren og utenriksministeren oppfølgingsbrev fra Albanese. Utenriksdepartementet ved rettsavdelingen oversender sine vurderinger i brev 22. mai. Finansministeren svarer Francesca Albanese i brev 30. mai at «regjeringen er trygg på at pensjonsfondets investeringer ikke bryter med Norges folkerettslige forpliktelser». Den 26. juni svarer Albanese på finansministerens brev.
- 13. mai: Høring i finanskomiteen om fondsmeldingen 2025 hvor bl.a. Etikkrådets leder gjorde rede for arbeidet med saker i tilknytning til Gaza og Vestbredden.

- 26. mai: Kvartalsmøte med Finansdepartementet og Norges Bank hvor departementet orienterte om at brevet fra FNs spesialrapportør for menneskerettighetssituasjonen i de okkuperte palestinske områdene angående fondets investeringer er i ferd med å bli besvart.
- 4. juni: Meldingen om Statens pensjonsfond 2025 ble behandlet i Stortinget der blant annet de etiske retningslinjene og Israels folkerettsstridige krigføring i Gaza var et sentralt tema.
- 30. juni: Historikere for Palestina sendte rapport om fondets investeringer i israelske selskaper til Finansdepartementet, Norges Bank og Etikkrådet.
- 5. august: Finansministeren ber i brev til Norges Bank og Etikkrådet om en gjennomgang av oppfølgingen av mandat og retningslinjer, fondets investeringer i israelske selskaper og en vurdering av eventuelle tiltak. Finansministeren har møter med Norges Bank og Etikkrådet 6. august og med Norges Bank 8. august om oppfølging av brevene Norges Bank og Etikkrådet svarer den 18. august på brevene og redegjør for ytterligere tiltak.

Videre har departementet blant annet hatt kontakt med Etikkrådet for å forstå nærmere hvilke avgrensningsspørsmål som gjør seg gjeldende knyttet til vurderinger av selskaper som sivilsamfunnet og andre har trukket frem, opp mot kriteriene i de etiske retningslinjene. I tråd med den etablerte arbeidsdelingen som er forankret i Stortinget, har departementet imidlertid ikke gått inn i vurderingene og behandlingen av enkeltsselskaper.

Jeg viser for øvrig til redegjørelsen i mine brev til komiteen henholdsvis 21. august og 2. september.

2. Finansministeren viser i sitt svarbrev 21. august 2025 til Etikkrådets leder Svein Richard Brandtzæg sin redegjørelse for finanskomiteen i høringen om meldingen om Statens pensjonsfond 2025 den 13. mai 2025, der Brandtzæg siteres på at «... i fjor – så vidt Etikkrådet har informasjon om – [var det] ingen selskaper i fondet som hadde pågående leveranser av aktuelle våpentyper til Israel.» Er det riktig forstått at informasjonen finansministeren baserte seg på i spørretimen 14. mai, var den samme som Etikkrådets leder viste til i høringen 13. mai, og som bygger på informasjon fra fjoråret og ikke for den aktuelle situasjonen per 14. mai 2025?

Mitt svar i spørretimen 14. mai var ikke ment å være avgrenset til 2024. Jeg forsøkte i replikkordskiftet i spørretimen etter beste evne å få frem at Etikkrådet formidlet at så vidt de hadde informasjon om, ikke var selskaper i fondet som hadde pågående leveranser av aktuelle våpentyper til Israel verken i 2024 eller frem til den aktuelle spørretimen ble avholdt. Brandtzæg sa også at «Etikkrådet følger utviklingen nøye, og det kan være selskaper som ikke var aktuelle i fjor, som kan bli aktuelle dersom de gjenopptar sine leveranser.»

3. Leste finansministeren eller øvrige i politisk ledelse rapporten fra FNs spesialrapportør for menneskerettighetssituasjonen i de okkuperte palestinske områdene da de mottok den?

Ja, vi leste både brev og utkast til rapport fra Francesca Albanese da vi mottok disse.

Om kontakten mellom Finansdepartementet og Norges Bank og Etikkrådet

4. Når ble det årlige møtet mellom Finansdepartementet, Norges Bank og Etikkrådet og kontaktmøtet med Etikkrådet avholdt?

Det årlige trepartsmøtet mellom Finansdepartementet, Norges Bank og Etikkrådet ble avholdt 6. desember 2024, og kontaktmøtet med Etikkrådet ble avholdt 30. januar 2025.

5. Når mottok Finansdepartementet Etikkrådets årsmelding?

Etter de etiske retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland § 8 syvende ledd skal Etikkrådet avgi årlig rapport om sin virksomhet til departementet senest tre måneder etter årets utløp. Årsmeldingen for 2024 ble avgitt samtidig med at rådet la den ut på sine nettsider 10. mars 2025.

6. Etterspurte finansministeren ytterligere opplysninger fra Norges Bank eller Etikkrådet om fondets investeringer med tilknytning til folkerettsbrudd i Gaza fra de mottok Etikkrådets årsmelding og frem til 8. august da Finansdepartementet ble informert om utelukkelsen av Caterpillar?

Finansdepartementet sendte brev til Etikkrådet og Norges Bank 5. august i år hvor det ble bedt om en gjennomgang av fondets investeringer i israelske selskaper, arbeidet med oppfølging av de etiske retningslinjene og mandatet, og en vurdering av eventuelle tiltak. Departementet hadde videre møte med Norges Bank og Etikkrådet 6. august og med Norges Bank 8. august. Som vist til i mitt brev til komiteen 2. september, ble jeg 5. august orientert om at Etikkrådet den 2. juli hadde avgitt tilråding om Caterpillar og at hovedstyret i Norges Bank skulle behandle denne 8. august.

Som vist til i mitt svar på spørsmål 1 har departementet hatt kontakt med Etikkrådet for å forstå nærmere hvilke avgrensningsspørsmål som gjør seg gjeldende knyttet til vurderinger av selskaper som sivilsamfunnet og andre har trukket frem, opp mot kriteriene i de etiske retningslinjene. I tråd med den etablerte arbeidsdelingen som er forankret i Stortinget, har imidlertid departementet ikke gått inn i vurderingen og behandlingen av enkeltsselskaper.

7. Var det kontakt mellom departementet og Etikkrådet eller Norges Bank om enkeltsselskaper i porteføljen per e-post eller telefon våren 2025?

Som vist til i brev til komiteen 2. september mottar Finansdepartementet i tråd med etablerte rutiner informasjon om selskaper som Norges Bank har besluttet å utelukke fra pensjonsfondet. Finansdepartementet har også hatt kontakt med Etikkrådet for å forstå nærmere hvilke avgrensningsspørsmål som gjør seg gjeldende knyttet til vurderinger av selskaper som sivilsamfunnet og andre har trukket frem, opp mot kriteriene i de etiske retningslinjene. I tråd med den etablerte arbeidsdelingen som er forankret i Stortinget, har imidlertid departementet ikke gått inn i behandlingen av enkeltsselskaper.

8. Betyr finansministerens svar den 2. september 2025 til spørsmål 2 at han ikke kontaktet Norges Bank eller Etikkrådet for deres vurdering av de omdiskuterte selskapene da han mottok stortingsrepresentant Bergstøs spørsmål til den ordinære spørretimen 14. mai 2025?

Ja, jeg tok ikke kontakt med Norges Bank eller Etikkrådet for å kunne besvare representanten Bergstøs skriftlige spørsmål til den ordinære spørretimen 14. mai. Jeg viser her til at spørsmålet fra representanten Bergstø lød: *«Vil statsråden ta ansvar, overholde Norges folkerettslige forpliktelser og trekke oljefondet ut av Israels krig og okkupasjon umiddelbart.»*

9. Ser finansministeren på det som sin oppgave å sikre at Etikkrådets praksis ivaretar Stortingets og departementets forutsetninger?

Det er mitt ansvar som finansminister å påse at de etiske retningslinjene er i tråd med Stortingets forutsetninger og at Etikkrådet følger opp disse som forutsatt.

Finansdepartementet har i tråd med lov om Statens pensjonsfond § 3 første ledd ansvar for forvaltningen av Statens pensjonsfond. Finansdepartementet fastsetter mandatet til Norges Bank og de etiske retningslinjene som Etikkrådet har i oppgave å følge opp. Etikkrådet oppnevnes av Finansdepartementet, men er faglig uavhengig fra departementet i utførelsen av sitt oppdrag. Både arbeidsdelingen, mandatet og de etiske retningslinjene er forankret i Stortinget.

Som vist til i mitt brev 2. september til komiteen, sender Finansdepartementet hvert år brev til Etikkrådet i etterkant av Stortingets behandling av de årlige meldingene om Statens pensjonsfond. Departementet viser i brevet blant annet til finanskomiteens innstilling. Videre følger departementet opp Etikkrådets arbeid ved å ha møter om rådets virksomhet og om praktiseringen av kriteriene i de etiske retningslinjene. For sistnevnte deltar også Norges Bank. Departementet rapporterer videre til Stortinget om Etikkrådets arbeid med de etiske retningslinjene i de årlige fondsmeldingene.

Som vist til i mine brev til komiteen henholdsvis 21. august og 2. september legger Etikkrådet i sin anvendelse av retningslinjene vekt på blant annet tidligere utredninger, meldingene om Statens pensjonsfond og finanskomiteens innstillinger til disse.

10. Norges Bank skrev i sitt brev til Finansdepartementet 18. august 2025 at «Norges Banks hovedstyre fatter beslutninger basert på Etikkrådets tilrådninger. Med unntak av det produktbaserte kullkriteriet og det atferdsbaserte klimakriteriet skjer utelukkelse etter retningslinjene bare etter tilrådning fra Etikkrådet.» Ser finansministeren det som hensiktsmessig, gitt den alvorlige situasjonen i Gaza, at retningslinjene innsnevrer Norges Banks selvstendige rolle ang. brudd på de øvrige kriteriene?

De etiske retningslinjene er etablert etter grundige vurderinger, utredninger og forankring i Stortinget, herunder arbeidsdelingen som er beskrevet nedenfor knyttet til de enkelte kriteriene.

Arbeidsdelingen mellom Norges Bank og Etikkrådet i oppfølgingen av de etiske retningslinjene følger av retningslinjenes §§ 5 - 7. I § 5 første ledd heter det at «Etikkrådet gir råd til banken om observasjon og utelukkelse av selskaper etter kriteriene i § 3 og § 4 ...». I § 6 første ledd andre punktum heter det at «Banken kan på eget initiativ treffe beslutninger om observasjon og utelukkelse ... etter § 3 annet ledd [kullkriteriet] og § 4 bokstav f [klimakriteriet]».

Både kullkriteriet og klimakriteriet ble innført i 2016.

I Meld. St. 1 (2015–2016) Nasjonalbudsjettet 2016 står det om arbeidsdelingen i oppfølgingen av kullkriteriet:

«Etikkrådet anbefaler at Norges Bank får et formelt ansvar for å identifisere og utelukke selskaper under kullkriteriet, også uten en tilråding fra Etikkrådet. Norges Bank skriver at de kan påta seg en slik oppgave. Anbefalingen må ses i lys av at det kan være betydelig grad av overlapp mellom vurderinger under det nye produktbaserte kriteriet og Norges Banks klimarelaterte arbeid, herunder selskapsanalyser og den pågående risikobaserte analysen. Informasjon fra slike analyser kan være særskilt aktuelt i fremoverskuende vurderinger av selskapenes virksomhet. Antallet selskaper som vurderes under kriteriet vil være høyt sammenliknet med antallet som er utelukket etter retningslinjene i dag. Det vil generelt være nødvendig med god datatilgang, gode systemer og metoder for å håndtere data fra ulike kilder og detaljert kunnskap om sektorer, enkeltselskaper og selskapsstrukturer. ... Dette tilsier at Norges Bank bør ha et særskilt ansvar for å identifisere selskaper som skal utelukkes etter det nye kriteriet, og at Norges Bank kan treffe beslutninger etter det produktbaserte kullkriteriet på eget initiativ. ...»

Finanskomiteens flertall delte i Innst. 2 S (2015–2016) «... Finansdepartementets vurderinger rundt utformingen av det nye kriteriet.»

Norges Bank fikk initiativrett til å utelukke eller sette selskaper til observasjon etter klimakriteriet i 2021. I Meld. St. 9 (2021-2022) står det:

«Departementet merker seg at praktiseringen av klimakriteriet er kompleks og avhengig av betydelig innsikt, og vurderer at en ordning tilsvarende som for kullkriteriet også bør kunne fungere for klimakriteriet. Departementet vil i den forbindelse peke på at behovet for sammenligninger av selskaper skiller klimakriteriet fra de øvrige atferdsbaserte kriteriene i retningslinjene, som i større grad krever vurderinger av normbrudd i enkeltselskaper sett opp mot relevante etiske normer. En tilsvarende initiativrett for banken vil derfor neppe være aktuelt for andre atferdskriterier.»

Finanskomiteen skrev i Innst. 443 S (2021–2022) at «Komiteen deler departementets vurdering av at Norges Bank gis initiativrett til å utelukke og sette selskaper til observasjon etter klimakriteriet.»

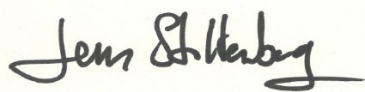
I retningslinjenes § 5 tredje ledd heter det at «Etikkrådet tar opp saker på eget initiativ eller etter anmodning fra banken». Norges Bank skriver i sitt brev til departementet 18. august at banken «vil vurdere å benytte bankens rett til å formelt anmode Etikkrådet om å vurdere selskaper».

11. Ser finansministeren det som en holdbar situasjon at Stortinget fortsatt ikke har fått noen avklaring på hvorvidt oljefondets investering i Bet Shemesh var forenlig med de etiske retningslinjene, slik departementet forutsetter at disse skal praktiseres?

Et varig og bærekraftig system for ansvarlig forvaltning av pensjonsfondet bygger etter min vurdering på at det ikke er departementet som skal vurdere enkeltsekskaper. Dette gjennomføres av det faglig uavhengige Etikkrådet. Både retningslinjene og arbeidsdelingen er forankret i Stortinget.

Det følger av de etiske retningslinjene at Etikkrådet skal vurdere sekskaper som er i fondets portefølje. Jeg mener dette systemet i hovedsak har fungert bra, og at de tiltakene som Norges Bank og Etikkrådet beskrev i sine brev 18. august til departementet, vil styrke arbeidet ytterligere. Som det ble understreket i meldingen om Statens pensjonsfond 2025, kan det imidlertid også med et godt rammeverk «*oppstå kritikkverdige situasjoner i markeder og sekskaper der fondet er investert*». Dette er utgangspunktet for Etikkrådets arbeid. Etikkrådet fører en etterkontroll av sekskaper i fondets portefølje. Rådets vurderinger er og skal være grundige. Jeg mener det er hensiktsmessig at Etikkrådet vurderer de sekskapene som er i pensjonsfondets portefølje fremfor sekskaper som Norges Bank har solgt seg ut av.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink, reading 'Jens Stoltenberg', written in a cursive style.

Jens Stoltenberg